

PAPEŽ PAVEL VI.

Encyklika

HUMANAE VITAE

O správném řádu předávání lidského života

25. července 1968

*Všem ctihodným bratřím patriarchům,
arcibiskupům, biskupům a všem místním ordinářům,
kteří žijí v pokoji a ve společenství s apoštolským stolcem,
všem kněžím a věřícím na celém katolickém světě
i všem lidem dobré vůle*

Ctihodní bratři, milovaní synové a dcery!

Úvodní slovo

1. (587) Předávat lidský život je závažné poslání, při kterém manželé svobodně a odpovědně spolupracují s Bohem Stvořitelem. Pro manžele je vždy zdrojem velkých radostí, jež jsou však někdy provázeny nemalými obtížemi a starostmi.

Jestliže plnění tohoto poslání vždy stavělo před svědomí manželů obtížné otázky, v současné době vyvstávají kvůli změnám v lidské společnosti otázky nové, které církev nemůže nechat bez povšimnutí. Jedná se totiž o skutečnost, jež se tak velmi dotýká života a štěstí lidí.

I.

Nové aspekty problému a kompetence učitelského úřadu církve

2. (588) Změny, které nastaly, jsou značné a různého druhu. Na prvním místě je to rychlý přírůstek obyvatelstva, který mnohým působí obavy, že obyvatelstvo na Zemi poroste rychleji než jemu dostupné životní zdroje. To by mohlo vést k ještě většímu strádání mnoha rodin a mnoha rozvojových zemí. Veřejné autority by se mohly snadno ocitnout v pokušení čelit tomuto nebezpečí pomocí radikálních prostředků. Navíc je dnes často obtížné přiměřeně zaopatřit větší počet dětí nejen kvůli pracovním a bytovým podmínkám, ale i kvůli rostoucím potřebám ekonomickým i v oblasti výchovy a vzdělávání dětí.

Je třeba poznamenat, že došlo ke změnám jak v pohledu na osobu ženy a její úlohu ve společnosti, tak i v tom, jakou hodnotu přisuzujeme manželské lásce i jak chápeme význam manželských styků ve světle této lásky.

Konečně a především je třeba poznamenat, že jelikož člověk dosáhl tak podivuhodného pokroku v ovládnutí přírodních sil a jejich racionální organizaci, má proto snahu rozšířit tuto nadvládu i na celou svou bytost – na tělo, na duševní schopnosti, na sociální život, a dokonce i na zákony, kterými se řídí předávání života.

3. (589) Tento stav s sebou přináší nové otázky. Nebylo by vhodné vzhledem k podmínkám dnešního života a vzhledem k významu manželského styku pro vzájemný soulad mezi manžely a jejich

věrnost provést revizi dosavadních etických norem, zvláště když se má za to, že jejich zachovávání se neobejde bez velkých, někdy i heroických obětí?

Nebo nebylo by možné na tuto oblast aplikovat tzv. „princip totality“? Nebylo by možné použít tento princip k ospravedlnění užití rozumu ke kontrole plodnosti? Nemohl by se úkon, který způsobuje neplodnost, stát přípustným a moudrým způsobem omezování velikosti rodiny? Nemohlo by se připustit, že zaměřenost k plození potomstva se spíše než každého jednotlivého styku týká manželského života jako celku? A nebylo by tedy nyní vhodné, vzhledem k tomu, že dnešní člověk má vyspělejší smysl pro odpovědnost, aby svěřil úlohu kontrolovat vznik života spíše svému rozumu a vůli, než biologickým rytmům svého organismu?

4. (590) Otázky tohoto druhu jistě vyžadují, aby se učitelský úřad církve znovu hlouběji zamyslel nad principy mravního učení o manželství, učení, které se zakládá na přirozeném zákoně a je osvětlené a obohacené Božím zjevením.¹

Nikdo z věřících jistě nebude popírat, že učitelský úřad církve je kompetentní vykládat přirozený mravní zákon. Nedá se totiž popřít – jak naši předchůdci vícekrát prohlásili –, že když Ježíš Kristus udělil Petrovi a apoštolům svou božskou autoritu a poslal je, aby učili všechny národy jeho příkazům,² ustanovil je věrohodnými strážci a vykladateli celého mravního zákona, nikoli pouze zákona evangelijního, ale i zákona přirozeného. Neboť také přirozený zákon je výrazem Boží vůle; jeho věrné zachovávání je nutné k věčné spáse.³

Ve shodě s tímto pověřením církev vždy předkládala – v poslední době obšírněji než jindy – ucelenou nauku o přirozenosti manželství, o správném užívání manželských práv a o povinnostech manželů.⁴

Zvláštní studium

5. (591) Vědomí tohoto poslání nás vedlo k tomu, abychom potvrdili a rozšířili komisi, kterou ustanovil náš ctihodný předchůdce Jan XXIII. v březnu roku 1963. Jejími členy byly kromě řady vědců z příslušných oborů také manželské páry. Tato komise měla za úkol zvážit názory a pohledy na manželský život a v první řadě na legitimní prostředky kontroly porodnosti. Měla [o tom] v patřičném čase podat zprávu, aby učitelský úřad církve mohl dát přiměřenou odpověď, očekávanou nejen věřícími, ale i lidmi celého světa.⁵

Práce těchto expertů, právě tak jako názory i rady od nemalého počtu našich bratří biskupů, postupně spontánně zasílané nebo námi přímo vyžádané, nám umožnily zvážit všechna hlediska tohoto složitého problému. Proto vyjadřujeme všem co nejupřímnější dík.

¹ Srov. PIUS IX., encyklika *Qui pluribus*, 9. 11. 1846: Pii IX P. M. *Acta*, I, 9–10; Sv. PIUS X., encyklika *Singulari quadam*, 24. 9. 1912: AAS 4 (1912), 658; PIUS XI., encyklika *Casti connubii*, 31. 12. 1930: AAS 22 (1930), 579–581; PIUS XII., *Promluva Magnificat Dominum k biskupům katolického světa*, 2. 11. 1954: AAS 46 (1954), 671–672; JAN XXIII., encyklika *Mater et magistra*, 15. 4. 1961: AAS 53 (1961), 457.

² Srov. Mt 28,18–19.

³ Srov. Mt 7,21.

⁴ Srov. *Catech. Rom. Conc. Trid.* oddíl. II., kap. VIII.; Lev XIII., encyklika *Arcanum*, 19. 2. 1880: *Acta Leonis XIII*, II (1880), 26–29; PIUS XI., encyklika *Divini illius Magistri*, 31. 12. 1929: AAS 22 (1930), 58–61; encyklika *Casti connubii*, 31. 12. 1930: AAS 22 (1930), 545–546; PIUS XII., *Promluva k Lékařsko-biologické společnosti sv. Lukáše*, 12. 11. 1944, *Discorsi e radiomessagi di S. S. Pio XII*, VI, 191–192; *Promluva k Italské unii katolických porodních asistentek*, 29. 10. 1951: AAS 48 (1951), 835–854; *Promluva ke kongresu organizace Fronta rodiny a Hnutí početných rodin*, 28. 11. 1951: AAS 43 (1951), 857–859; *k VII. kongresu Mezinárodní hematologické společnosti*, 12. 9. 1958: AAS 50 (1958), 734–735; JAN XXIII., encyklika *Mater et magistra*: AAS 53 (1961), 446–447; *Pastorální konstituce Gaudium et spes*, 47–52: AAS 58 (1966), 1067–1074; *Kodex kanonického práva*, kán. 1067; 1068, §1; 1076, §§1–2.

⁵ Srov. PAVEL VI., *Promluva ke kolegiu kardinálů*, 23. 6. 1964: AAS 56 (1964), 588; *ke Komisi pro studium populace, rodiny a porodnosti*, 27. 3. 1965: AAS 57 (1965), 388; *k národnímu kongresu Italské společnosti pro porodnictví a gynekologii*, 29. 10. 1966: AAS 58 (1966), 1168.

Odpořed' učitelského úřadu církve

6. (592) Závěry, k nimž komise došla, jsme však nemohli považovat samy o sobě za jistý a definitivní úsudek, ani nás nemohly zbavit povinnosti rozhodnout o této závažné otázce na základě jejího osobního přezkoumání. Tím spíše proto, že v komisi samotné nedošlo k plné shodě názorů, jaké mravní normy je nutné předložit. A zvláště pak proto, že k řešení této otázky byly použity některé metody, které se odchyľují od pevného a stálého mravního učení o manželství, předkládaného učitelským úřadem církve.

Proto po pozorném prostudování nám zaslané dokumentace, po zralé úvaze a vytrvalých modlitbách, máme nyní v úmyslu, mocí pověření daného nám Kristem, na tyto tak závažné otázky odpoředit.

II.

Doktrinální principy

Celistvý pohled na člověka

7. (593) O otázce porodnosti, jakož i o každé jiné otázce týkající se člověka, nelze uvažovat jen v částečných perspektívách – ať biologických a psychologických nebo demografických a sociologických –, ale především ve světle celistvého pohledu na člověka a jeho poslání, k němuž byl povolán, které zahrnuje nejen jeho přirozenou a pozemskou, ale i nadpřirozenou a věčnou existenci. A jelikož mnozí ve snaze ospravedlnit umělé metody [kontroly početí] apelovali jak na požadavky manželské lásky, tak i na svou povinnost „odpoředného rodičovství“, je nezbytné poskytnout přesnou definici a vysvětlení obou těchto důležitých složek manželského života. Budeme mít přitom na paměti hlavně to, co bylo o této věci s nejvyšší autoritou vydáno 2. vatikánským ekumenickým koncilem v pastorální konstituci *Gaudium et spes*.

Manželská láska

8. (594) Pravá povaha a vznešenost manželské lásky se nám ukáže, uvážíme-li, že její takřkající nejvyšší zdroj je v Bohu, který je *Láska*⁶ a který je Otec, „od něhož mají původ všechny rody na nebi i na zemi“.⁷

Manželství tedy není výtvorem náhody nebo slepého působení přirozených sil. Moudře a prozíravě ho ustanovil Bůh Stvořitel, aby skrze člověka projevil svou lásku. Manželé tedy prostřednictvím vzájemného sebedarování, které je jim vlastní a které je vyhrazené pouze jim, usilují o [vytvoření] společenství osob. Skrze toto společenství jsou vzájemně zdokonalováni, takže mohou s Bohem spolupracovat na plození a výchově nových živých bytostí.

Pro pokřtěné je navíc manželství obdařeno důstojností svátostného znamení milosti, představujícího spojení Krista a církve.

Vlastnosti manželské lásky

9. (595) V tomto světle jasně vynikají charakteristické známky a požadavky manželské lásky, o níž je třeba mít přesnou představu.

⁶ Srov. 1 Jan 4,8.

⁷ Ef 3,15.

Především je to láska plně *lidská*, to je smyslová i duchovní. Není to tedy pouhý výraz pudu a citu, ale též a hlavně úkon svobodné vůle. Jejím prostřednictvím má být láska v každodenních radostech a bolestech nejen udržována, ale má také růst. Proto je důležité, aby se manželé stali jedním srdcem a jednou duší, aby společně dosáhli své lidské dokonalosti.

Dále je to láska *úplná*; je to zvláštní forma osobního přátelství, v němž manželé vše bez neoprávněných výjimek nebo ohledu jen na vlastní pohodlí velkodušně sdílejí. Kdo svého manžela opravdu miluje, nemiluje jej pro to, co od něho přijímá, ale pro něho samého, pln radosti, že ho může obohatit tím, že se mu sám dává.

Je to též láska *věrná* a *vylučná* až do smrti. Tak ji přece chápou ženich a nevěsta v den, kdy se dobrovolně a s plným vědomím spojují manželským poutem. Věrnost může být někdy těžká, ale nikdo nemůže popřít, že je vždycky možná; je naopak vznešená a záslužná. Příklad nesčetných manželů během staletí nejen ukazuje, že je ve shodě s přirozeností manželství, ale že je i zdrojem hlubokého a trvalého štěstí.

Konečně je tato láska *plodná*; neomezuje se pouze na společenství manželů, ale usiluje o pokračování, probouzení nových životů. „*Manželství a manželská láska jsou svou povahou zacíleny k plození a výchově dětí. Děti jsou totiž drahocenným darem manželství a vrcholně přispívají k dobru samotných rodičů.*“⁸

Odpovědné rodičovství

10. (596) Tato láska proto od manželů žádá, aby si byli vědomi svého poslání k „odpovědnému rodičovství“. Dnes se na ně právem klade zvláštní důraz, a proto je nutné ho správně chápat. Je třeba se na něj dívat z různých oprávněných a spolu souvisejících hledisek.

Z hlediska biologických pochodů odpovědné rodičovství znamená znát a respektovat jejich funkce. Rozum objevil ve schopnosti předávat život biologické zákony, které náležejí k lidské osobě.⁹

Pokud jde o vrozené impulsy a hnutí duše, odpovědné rodičovství žádá, aby byly ovládány rozumem a vůlí.

Pokud jde o fyzické, ekonomické, psychologické a sociální podmínky, odpovědné rodičovství uplatňují ti, kteří se – vedeni prozíravým uvážením a velkodušností – rozhodli mít početnou rodinu, anebo ti, kteří se z vážných důvodů a při zachování mravního zákona rozhodli vyhnout se dočasně nebo na neurčitě dlouhou dobu narození dalšího dítěte.

Odpovědné rodičovství, o němž hovoříme, má ještě jiný niterný základ, který je velmi důležitý: má své kořeny v objektivním mravním řádu, který ustanovil Bůh a jehož pravým vykladatelem je správné svědomí. Z tohoto důvodu tedy poslání k odpovědnému rodičovství vyžaduje, aby manželé uznávali svoje povinnosti vůči Bohu, vůči sobě navzájem, vůči rodině a vůči lidské společnosti a přitom zachovávali správnou hierarchii hodnot.

Proto při poslání předávat život nemohou manželé jednat podle vlastního svévolného úsudku, jako by mohli sami záměrně určovat dovolené cesty. Své jednání mají naopak přizpůsobit záměru Boha Stvořitele, vyjadřovanému samotnou přirozeností manželství a jeho úkonů a stálým učením církve.¹⁰

Respekt k přirozenosti a zaměření manželského styku

11. (597) Úkony, jimiž se manželé intimně a čistě spojují a jimiž se předává lidský život, jsou, jak připomněl Koncil, *čestné a důstojné*¹¹; nepřestávají být legitimní, jestliže se předvídá, že z příčin

⁸ Pastorální konstituce *Gaudium et spes*, 50: AAS 58 (1966), 1070–1072.

⁹ Srov. sv. TOMÁŠ: *Summa Theol.* I–II, q. 94 a. 2.

¹⁰ Srov. Pastorální konstituce *Gaudium et spes*, 50–51: AAS 58 (1966), 1070–1073.

¹¹ Srov. *ibid.*, 49: AAS 58 (1966), 1070.

nezáviselých na vůli manželů budou neplodné; tyto úkony stále směřují k vyjádření a upevnění jednoty manželů. Vždyť při každém manželském styku, jak dosvědčuje zkušenost, nedochází ke vzniku nového života. Bůh moudře stanovil přirozené zákony a období plodnosti, které již samy o sobě vytvářejí odstup mezi narozením jednotlivých dětí. Církev však vyzývá lidi k zachování norem přirozeného zákona, který prostřednictvím své stálé doktríny vykládá, a učí, že je nutné, aby *každý manželský styk zůstal otevřený předávání lidského života*.¹²

Dva nerozlučné aspekty: jednota a možnost početí života

12. (598) Tato učitelským úřadem církve často vyložená nauka se zakládá na nerozlučném spojení, které ustanovil Bůh a které člověk z vlastního popudu nesmí rozbít, mezi oběma významy, jež jsou obsaženy v manželském styku: významem sjednocujícím a významem plodivým.

Manželský styk totiž, zatímco svojí vnitřní povahou spojuje manžela a manželku nejužším pou-
tem, činí je také schopnými zplodit nový život podle zákonů vepsaných do samotné přirozenosti muže a ženy. Jsou-li oba tyto podstatné aspekty – aspekt sjednocení a plození – zachovány, manželský styk si zcela uchovává smysl pravé vzájemné lásky a své zaměření k nejvznešenějšímu úko-
lu, k němuž je člověk povolán – rodičovství. Domníváme se, že lidé naší doby jsou zvláště schopni pochopit, že toto učení je ve shodě s lidským rozumem.

Věrnost Božímu stvořitelskému plánu

13. (599) Právem se upozorňuje na to, že manželský styk vnucený jednomu z manželů bez ohledu na jeho stav a na jeho oprávněná přání není pravým projevem lásky a popírá i to, co od manželů právem vyžaduje mravní řád. Podobně každý, kdo správně uvažuje, musí též uznat, že projev vzá-
jemné lásky, který narušuje schopnost předávat život, kterou do něho podle zvláštních zákonů vlo-
žil Bůh, Stvořitel všeho, odporuje jak božskému záměru, který představuje normu manželského spojení, tak vůli prvního Autora lidského života.

A proto když někdo užívá tohoto Božího daru, a přitom třeba i částečně májí jeho význam a jeho účel, jedná proti přirozenosti muže a ženy a proti jejich nejintimnějšímu vztahu, a tudíž se vzpírá také Božímu záměru a jeho svaté vůli.

Kdo se však těší z darů manželské lásky a zachovává přitom zákony plození, nepovažuje se za pána nad zdroji lidského života, nýbrž spíše za služebníka záměru Stvořitele. Jako totiž člověk nad svým tělem všeobecně nemá neomezenou moc, tak ji ze specifických důvodů nemá ani nad svými plodivými schopnostmi jako takovými, protože jsou svojí přirozeností zaměřeny k plození lidského života, který má svůj počátek v Bohu.

„*Lidský život musí být pro každého něčím posvátným,*“ jak připomněl náš předchůdce Jan XXIII., „*neboť již jeho původ si žádá Boží stvořitelský akt.*“¹³

Mravně nepřijatelné způsoby regulace porodnosti

14. (600) Ve shodě s těmito zásadami lidského a křesťanského pohledu na manželství musíme ještě jednou prohlásit, že je nutno naprosto vyloučit jako dovolený způsob regulace porodnosti přímé přerušení plodivého procesu již započatého, a zvláště přímý potrat, provedený i z důvodů léčeb-
ných.¹⁴

¹² Srov. PIUS XI., encyklika *Casti connubii*, 31: AAS 22 (1930), 560; PIUS XII., *Promluva k Italské unii katolických porodních asistentek*: AAS 43 (1951), 843.

¹³ Srov. encyklika *Mater et magistra*: AAS., 53 (1961), 447.

¹⁴ Srov. *Catech. Rom. Conc. Trid.*, oddíl II., kap. VIII.; PIUS XI., encyklika *Casti connubii*: AAS 22 (1930), 562–564; PIUS XII., *Promluva k Lékařsko-biologické společnosti sv. Lukáše*: *Discorsi e radiomessaggi di S. S. Pio XII*, VI, 191–192; *Promluva k Italské unii katolických porodních asistentek*: AAS 48 (1951), 842–843; *Promluva ke kongresu*

Podobně je nutno odsoudit, jak učitelský úřad církve již vícekrát prohlásil, přímou sterilizaci muže nebo ženy, a to jak trvalou, tak dočasnou.¹⁵

Stejně tak je třeba vyloučit každé jednání s úmyslem před manželským stykem nebo při něm nebo při rozvíjení jeho přirozených následků zabránit početí – ať se jedná o cíl nebo prostředek.¹⁶

Na ospravedlnění manželských styků úmyslně zneplodněných se nikdo nemůže odvolávat jako na platný důvod, že volí menší zlo. Nelze tvrdit, že takové styky tvoří jeden celek se styky plodnými, ke kterým došlo nebo ke kterým dojde, a že tak mají podíl na jednom a tom samém mravním dobru. Je zajisté někdy dovoleno tolerovat menší mravní zlo – aby nedošlo ke zlu většímu, nebo aby bylo dosaženo většího dobra.¹⁷ Není však ani z nejzávažnějších důvodů dovoleno konat zlo, aby z něho vzešlo dobro,¹⁸ tj. činit předmětem pozitivního úkonu vůle něco, co samotnou svojí povahou překračuje mravní řád, a je proto nedůstojné člověka, i když se to děje s úmyslem zachovat nebo podpořit dobro jednotlivých osob, rodin nebo společnosti. Je tedy velkým omylem se domnívat, že manželský styk záměrně učiněný neplodným, a proto vnitřně špatným, by mohl být ospravedlněn souvislostí s plodnými styky celého manželského života.

Přípustnost terapeutických prostředků

15. (601) Církev však nezakazuje používání terapeutických prostředků nezbytných k léčení tělesných onemocnění, i kdyby z toho plynula třeba i předvídaná zábrana početí, není-li ovšem tato zábrana z jakéhokoli důvodu přímo chtěná.¹⁹

Přípustnost využití neplodných dnů

16. (602) Proti učení církve o manželské morálce se dnes namítá, jak jsme zmínili výše (čl. 3), že je právem a úkolem lidského rozumu ovládat síly, které nabízí nerozumná přirozenost, a zaměřit je k cílům, které jsou člověku prospěšné. A tu se někteří ptají: není snad v mnoha případech rozumné použít umělou kontrolu porodnosti, jestliže se tím docílí klidu a souladu v rodině a lepších podmínek pro výchovu dětí již narozených? Na tuto otázku je třeba odpovědět jasně: Církev je první, která vyzdvihuje a doporučuje uplatnění lidské inteligence v díle, které tak úzce spojuje člověka, obdařeného rozumem, s jeho Stvořitelem; tvrdí však, že se to musí dít při zachování Bohem stanoveného řádu.

Jestliže tedy existují spravedlivé důvody, podmíněné fyzickým nebo duševním stavem manželů nebo vnějšími okolnostmi, aby byl mezi narozením dětí odstup, církev učí, že tehdy se manželé mohou přidržet přirozených rytmů, které mají vztah k plodivým funkcím, a užívat manželství jen v obdobích neplodných a regulovat tak porodnost, aniž by byly porušeny mravní zásady, o nichž jsme se nyní zmínili.²⁰

organizace *Fronta rodiny a Hnutí početných rodin*: AAS 48 (1951), 857–859; JAN XXIII., encyklika *Pacem in terris*: AAS 55 (1963), 259–260; Pastorální konstituce *Gaudium et spes* 51: AAS 58 (1966), 1072.

¹⁵ Srov. PIUS XI., encyklika *Casti connubii*: AAS 22 (1930), 565; dekret Posvátného officia, 22. 2. 1940: AAS 32 (1940), 73; PIUS XII., *Promluva k Italské unii katolických porodních asistentek*: AAS 48 (1951), 843–844; *Promluva k VII. kongresu Mezinárodní hematologické společnosti*, 12. 9. 1958: AAS 50 (1958), 734–735.

¹⁶ Srov. *Catech. Rom. Conc. Trid.*, oddíl II., kap. VIII.; PIUS XI., encyklika *Casti connubii*: AAS XXII (1930), 559–561; PIUS XII., *Promluva k Italské unii katolických porodních asistentek*: AAS XLIII (1951), 843; *k VII. kongresu Mezinárodní hematologické společnosti*: AAS 50 (1958), 734–735; JAN XXIII., encyklika *Mater et magistra*: AAS 53 (1961), 447.

¹⁷ Srov. PIUS XII., *Promluva k V. národnímu kongresu italských katolických právníků*, 6. 12. 1953: AAS 45 (1953), 798–799.

¹⁸ Srov. Řím 3,8.

¹⁹ Srov. PIUS XII., *Promluva k XXVII. kongresu Italské asociace pro urologii*, 8. 10. 1953: AAS 45 (1953), 674–675; *k VII. kongresu Mezinárodní hematologické společnosti*: AAS 50 (1958), 734–735.

²⁰ Srov. PIUS XII., *Promluva k Italské unii katolických porodních asistentek*: AAS 43 (1951), 846.

Církev není v rozporu sama se sebou, když považuje za dovolené uchýlit se k využití neplodných období, zatímco odsuzuje jako vždy nepřijatelné používat prostředky přímo namířené proti početí, i když se to děje z důvodů, které se mohou zdát čestné a závažné. Mezi oběma případy totiž existuje podstatný rozdíl: V prvním [z nich] manželé oprávněně využívají přirozené dispozice; v druhém brání řádu plození v naplnění jeho přirozených procesů. Nelze popřít, že v obou případech se manželé z oprávněných důvodů společně a pevně rozhodli vyhnout se potomstvu a hledají spolehlivý způsob, jak toho dosáhnout. Nicméně je ale třeba uznat, že pouze v prvním případě se dovedou zřítci manželského styku v plodných obdobích, když ze spravedlivých důvodů není žádoucí mít další potomstvo; a v obdobích neplodných si pak manželské projevy prokazují na znamení lásky a na upevnění vzájemné věrnosti. Když si takto počínají, vydávají svědectví pravé a naprosto čestné lásce.

Vážné důsledky používání antikoncepčních metod

17. (603) Lidé správně smýšlející se budou moci ještě lépe přesvědčit o pravdivosti nauky církve v této věci, obrátí-li svoji pozornost k následkům plynoucím z umělých metod kontroly porodnosti a z pohnutek pro jejich užívání. Ať především uváží, jak široká a snadná cesta by se tím otevřela manželské nevěře a všeobecnému úpadku mravnosti. Není třeba mnoho zkušeností, abychom poznali lidskou slabost a abychom si uvědomili, že lidé – zejména mladí, kteří tak snadno podléhají smyslné žádostivosti – potřebují povzbuzení k zachovávání mravního zákona. Proto se jim nemají dávat snadné prostředky k jeho porušování. Je třeba se obávat, že muži zvyklí na antikoncepční praktiky ztratí úctu k ženám. Přestanou se starat o jejich tělesnou a psychickou rovnováhu. Budou je považovat za pouhé nástroje pro uspokojení své smyslné žádostivosti a nikoli už za družky, se kterými mají jednat s uctivostí a láskou.

Konečně bedlivě uvažme, jaká nebezpečná zbraň by takto byla dána do rukou těch veřejných autorit, které jen málo dbají mravního zákona. Mohl by někdo vytykat některé vládě, že k řešení problémů, které se týkají celého národa, používá to, co je pro manžele dovolené k řešení rodinných obtíží? Kdo veřejným autoritám zabrání, aby upřednostňovaly, nebo dokonce lidem předepisovaly, kdykoli to uznají za nutné, antikoncepční metody, které považují za nejučinnější? Takto by lidé, kteří se chtějí vyhnout obtížím individuálním, rodinným nebo sociálním, s nimiž se setkávají při zachovávání Božího zákona, vydali veřejné autoritě do rukou nejosobnější a nejintimnější posláni manželů.

Nechceme-li tedy posláni předávat lidský život vystavit lidské libovůli, musíme nutně uznat, že existují určité hranice lidského práva vládnout nad vlastním tělem a jeho funkcemi, které není dovoleno překročit. Nikdo, ať je to soukromá osoba nebo veřejná autorita, tyto hranice nesmí prolomit. Tyto hranice nemohou být vymezeny jinak než povinnou úctou k celému lidskému tělu a jeho funkcím podle výše vzpomenutých principů a podle správně chápaného „principu totality“ objasněného naším předchůdcem Piem XII.²¹

Církev ručí za pravé lidské hodnoty

18. (604) Je možné předvídat, že snad toto učení nebude všemi bez obtíží přijímáno. Je tolik kritických hlasů, zesilovaných moderními sdělovacími prostředky, které jsou v rozporu s hlasem církve. Církev však nepřekvapuje, že se – podobně jako její Božský Zakladatel – stala „*znaméním odporu*“.²² Nevzdává se však kvůli tomu své povinnosti pokorně a pevně hlásat celý mravní zákon jak přirozený, tak evangelijní.

²¹ Srov. PIUS XII., *Promluva k XXVII. kongresu Italské asociace pro urologii*: AAS 45 (1953), 674–675; *Promluva k vedoucím činitelům a členům italské Asociace dárců rohovky a Italské asociace nevidomých*, 14. 5. 1956: AAS 48 (1956), 461–462.

²² Lk 2,34.

Protože církev není jeho původkyní, nemůže o něm podle své vůle rozhodovat. Je pouze jeho strážkyní a vykladatelkou, aniž by kdykoli mohla prohlásit za dovolené to, co dovoleno není, protože je to svojí povahou vždy v rozporu s pravým dobrem člověka.

Církev ví, že když hájí mravní řád manželství v jeho úplnosti, přispívá k vytvoření civilizace opravdu lidské. Povzbuzuje člověka, aby se nezříkal svých povinností a nehledal východisko v technických prostředcích. Chrání tak důstojnost manželů. Věrna učení a příkladu Božského Spasitele projevuje církev lidem upřímnou a velkorysou lásku, protože jim chce již na jejich pozemské pouti pomáhat, aby „jako Boží děti měli účast na životě živého Boha, Otce všech lidí“.²³

III.

Pastorační směrnice

Církev „Matka a Učitelka“

19. (605) Tato naše slova by nebyla skutečným výrazem myšlenek a starostlivosti církve, Matky a Učitelky všech národů, kdyby poté, co lidi povzbudila k zachování Božího zákona týkajícího se manželství, je v těžkých životních podmínkách, které v naší době doléhají na rodiny a celé národy, nepodpořila v mravně dovolené kontrole počtu dětí. Církev se totiž k lidem nemůže chovat jinak než Božský Vykupitel: zná jejich slabost, má soucit se zástupy, přijímá hříšníky. Nemůže však nehlasat zákon, který je zákonem lidského života obnoveného v původní pravdě a vedeného Božím Duchem.²⁴

Zachování Božího zákona je možné

20. (606) Učení církve o správné kontrole počtů je vyhlášením samotného Božího zákona. Bezpochyby se bude mnohým zdát obtížně uskutečnitelné nebo zcela neuskutečnitelné. A vskutku, jako všechny skutečnosti, které vynikají svou vznešeností a prospěšností, si [jeho naplňování] žádá pevné předsevzetí a značné úsilí jednotlivců, rodin a společností. Nedá se také uskutečňovat bez pomáhající Boží milosti, která podpírá a posiluje dobrou vůli lidí. Ale ten, kdo tuto otázku do hloubky zváží, uvidí, že takové úsilí povyšuje důstojnost člověka a přináší prospěch lidské společnosti.

Sebeovládání

21. (607) Správná a čestná regulace porodnosti vyžaduje od manželů především, aby uznávali skutečnou dobrou životní a rodinnou a vážili si jich a také aby se snažili získat dokonalé ovládnutí sebe sama a svých tužeb. Ovládnutí přirozených pudů rozumem a svobodnou vůlí bezpochyby vyžaduje sebezapření, aby projevy lásky vlastní manželskému životu byly v souladu s pravým řádem. [Sebeovládání] je zvláště nutné pro zachování periodické zdrženlivosti. Ale tato ukázněnost, jíž září manželská čistota, nejenže manželské lásce neškodí, nýbrž jí naopak propůjčuje vyšší lidskou hodnotu. Ukázněnost si žádá neustálé úsilí, pomáhá však manželům plně se rozvinout ve ctnosti a obohacuje je duchovními dobry: přináší rodinnému životu plody pokoje a míru a pomáhá při řešení obtíží jiného druhu; podporuje u manželů něžnost a pozornost jednoho k druhému; pomáhá jim zbavovat se egoismu, který je nepřitelem pravé lásky, a prohlubuje v nich vědomí jejich odpovědnosti; a konečně dává rodičům hlubší a účinnější autoritu při výchově dětí. Jejich děti i dospívající pak během svého vyrůstání dosáhnou správného oceňování lidských hodnot a mohou se u nich klidně a přiměřeně rozvíjet jejich duševní a smyslové schopnosti.

²³ Srov. PAVEL VI., encyklika *Populorum progressio* 21, 26. 3. 1967: AAS 59 (1967), 268.

²⁴ Srov. Řím 8.

Vytvořit vhodné prostředí pro zachovávání čistoty

22. (608) Při této příležitosti chceme obrátit pozornost vychovatelů a všech těch, jejichž právem a povinností je starat se o obecné blaho lidské společnosti, na nutnost vytvořit příznivé podmínky pro výchovu k čistotě, aby nad svévolí zvítězila skutečná svoboda a aby bylo možné zachovávat mravní řád.

Proto všichni lidé, kterým záleží na pokroku civilizace a na ochraně nejvyšších hodnot lidského ducha, musejí veřejně a jednohlasně odsoudit vše, co dnes ve sdělovacích prostředcích moderní společnosti vede k dráždění smyslů a k rozvolnění mravů – jako obscénní a nemravná díla literární, divadelní či filmová. Bylo by nesprávné ospravedlňovat špatnosti tohoto druhu požadavky umění nebo vědy²⁵ nebo je obhajovat proto, že veřejná autorita v této oblasti ponechává volnost.

Naléhavá výzva nositelům veřejné moci

23. (609) Chceme nyní vyzvat vládnoucí činitele, kteří nesou hlavní odpovědnost za blaho společnosti a mohou velmi mnoho přispět k zachovávání mravnosti: Nedopusťte, aby poklesla mravnost vašeho lidu. Nedovolte, aby se skrze legislativu do rodiny – základní buňky společnosti – zaváděly praktiky odporující přirozenému a Božímu zákonu. Veřejná autorita může a má zvolit k řešení problému růstu obyvatelstva jiné cesty: prozíravou rodinnou politiku a moudré vzdělávání obyvatelstva, aby byl chráněn jak mravní zákon, tak svoboda občanů.

Jsme si dobře vědomi velkých těžkostí, s nimiž se v této věci potýkají vlády, zvláště v rozvojových zemích. Jejich oprávněné obavy jsme měli na mysli při vydání encykliky *Populorum progressio*. Na tomto místě ale opakujeme s naším předchůdcem Janem XXIII.: „Při řešení těchto otázek není dovoleno užívat prostředků a hledat cesty, které se přičítí lidské důstojnosti a které bezostyšně nabízejí ti, kdo o člověku a jeho životě smýšlejí zcela materialisticky. Podle našeho názoru je možno tuto otázku vyřešit jen tehdy, jestliže při hospodářském a společenském rozvoji jednotlivců a celého lidstva budou zachovány a rozmnoženy pravé lidské hodnoty.“²⁶ Bylo by jistě velkou nespravedlností činit Boží prozřetelnost odpovědnou za to, co je ve skutečnosti důsledkem nemoudré vládní politiky, nedostatku smyslu pro sociální spravedlnost, sobeckého hromadění statků pro vlastní potřebu, nebo dokonce nedbajícího nezájmu podstoupit námahu a převzít určité břemeno, aby se zajistilo zvýšení životní úrovně obyvatel a všech jejich dětí.²⁷ Kež všechny autority – jak to už některé z nich konají – napnou znovu velkodušně všechny své síly. Ať se také více rozšiřuje vzájemná pomoc všech členů velké lidské rodiny: zde se otvírá prakticky neomezené pole působnosti pro velké mezinárodní organizace.

Slovo vědcům

24. (610) Nyní bychom rádi povzbudili vědce, kteří „mohou velmi prospět manželství a rodině a pokoji svědomí, budou-li se společnou vědeckou prací snažit lépe objasnit předpoklady mravně nezávadného řízení porodnosti“.²⁸ Zvláště je žádoucí, aby – podle přání vyjádřeného Piem XII. – lékařská věda dokázala dát dostatečně spolehlivý základ čestné regulaci porodnosti založené na sledování přirozených rytmů.²⁹ Takto vědci – a zvláště vědci hrdě se hlásící ke katolické víře – svou prací učiní zřejmým, že, jak církev učí, „mezi Božími zákony, týkajícími se na jedné straně

²⁵ Srov. Dekret *Inter mirifica*, 6–7: AAS 56 (1964), 147.

²⁶ Encyklika *Mater et magistra*: AAS 53 (1961), 447.

²⁷ Srov. encyklika *Populorum progressio*, 48–55: AAS 59 (1967), 281–284.

²⁸ Pastorální konstituce *Gaudium et spes*, 52: AAS 58 (1966), 1074.

²⁹ *Promluva ke kongresu organizace Fronta rodiny a Hnutí početných rodin*: AAS 43 (1951), 859.

predávání života a na druhé straně pěstování pravé manželské lásky, nemůže být skutečný rozpor“.³⁰

Křesťanským manželům

25. (611) A nyní se obracíme zvláště k našim synům a dcerám, především k těm, které Bůh volá, aby mu sloužili v manželství. Církev, která učí neodvolatelným požadavkům Božího zákona, také hlásá spásu a prostřednictvím svátostí otevírá cestu milosti. Ta činí z člověka nové stvoření, které v lásce a pravé svobodě odpovídá na záměr svého Stvořitele a Spasitele a shledává, že Kristovo jho je příjemné.³¹

Ať jsou tedy křesťanští manželé poslušni hlasu církve a ať si připomenou, že jejich povolání ke křesťanskému životu, které se zrodilo ze křtu, se ještě více vyhranilo a upevnilo svátostí manželství. Touto svátostí jsou manželé *posilováni a jakoby svěceni* k věrnému plnění svých povinností, k uskutečňování svého povolání až k dokonalosti a k vydávání křesťanského svědectví před světem.³² Pán jim svěřuje úkol dát lidem viditelně poznat svatost a vlídnost zákona, který spojuje vzájemnou lásku manželů se spoluprací s láskou Boha, původce lidského života.

Nemáme vůbec v úmyslu zamlčovat obtíže, jež jsou někdy velké, s nimiž se mohou křesťanští manželé v životě potýkat. Pro ně, jako pro každého, „*je těsná brána a úzká cesta, která vede k životu*“.³³ Ale naděje na tento život jim má svítit na cestu, aby odvážně usilovali žít „*v tomto nynějším věku rozvážně, spravedlivě a zbožně*“³⁴ s vědomím, že „*tento viditelný svět pomíjí*“.³⁵

Ať se tedy manželé ujmou svého náročného úkolu, posilováni vírou a nadějí, která „*neklame, protože Boží láska je nám vylita do srdce skrze Ducha svatého, který nám byl dán*“.³⁶ Ať se vytrvale modlí za Boží pomoc. Ať čerpají milost a lásku především z věčného pramene eucharistie. A jestliže se dosud nevymanili z hříchu, ať neklesají na mysli, ale ať se pokorně a vytrvale utíkají k Božímu milosrdenství, které je štědře udělováno ve svátosti pokání. Takto budou moci dojít k dokonalosti manželského života, jak ji popisuje apoštol: „*Muži, každý z vás ať miluje svou ženu, jako Kristus miloval církev (...). Tak také muž má mít svou ženu rád jako vlastní tělo. Kdo má svou ženu rád, projevuje tím lásku sám sobě. Nikdo přece nemá v nenávisti vlastní tělo, ale dává mu jíst a přeje mu. Tak i Kristus jedná s Církví (...). Toto tajemství je veliké; mám na mysli vztah Krista a Církve. A proto každý z vás ať miluje svou ženu jako sám sebe a manželka ať zase svému muži projevuje úctu.*“³⁷

Apoštolát laiků žijících v manželství

26. (612) Jedním z nejcennějších plodů, které přináší vytrvalé úsilí o věrnost Božímu zákonu je, že manželé neziřdka pociťují touhu sdílet své zkušenosti s druhými. Do širokého rámce povolání laiků je tak zahrnut nový a velmi významný způsob apoštolátu: rovný slouží rovnému. Manželé tak naplňují své apoštolské poslání vůči jiným manželům tím, že se stávají jejich průvodci. Mezi všemi formami křesťanského apoštolátu se tento zdá dnes být jedním z nejvhodnějších.³⁸

³⁰ Pastorační konstituce *Gaudium et spes*, 51: AAS 58 (1966), 1072.

³¹ Srov. Mt 11,30.

³² Srov. Pastorační konstituce *Gaudium et spes*, 48: AAS 58 (1966), 1067–1069; Dogmatická konstituce *Lumen gentium*, 35: AAS 57 (1965), 40–41.

³³ Mt 7,14; srov. Žid 12,11.

³⁴ Srov. Tit 2,12.

³⁵ Srov. 1 Kor 7,31.

³⁶ Řím 5,5.

³⁷ Ef 5,25.28-29.32-33.

³⁸ Srov. Dogmatická konstituce *Lumen gentium*, 35 a 41: AAS 58 (1965), 40–45; Pastorační konstituce *Gaudium et spes*, 48–49: AAS 58 (1966), 1067–1070; Dekret *Apostolicam actuositatem*, 11: AAS 58 (1966), 847–849.

Lékařům a zdravotnickému personálu

27. (613) Stejně tak si velmi vážíme lékařů a členů zdravotnického personálu, kteří při výkonu svého poslání neusilují o lidský prospěch, ale o to, co od nich požaduje jejich křesťanské povolání. Ať tedy vytrvale při každé příležitosti podporují ta řešení, která jsou v souladu s vírou a zdravým rozumem. Ať se snaží, aby s nimi v této věci souhlasili a řídili se podle toho i jejich kolegové. Ať též považují za svou profesionální povinnost získat o této obtížné oblasti všechny potřebné znalosti, aby mohli manželům, kteří se na ně obracejí, dobře poradit a vést je po správné cestě. Manželé to od nich právem očekávají.

Kněžím

28. (614) S plnou důvěrou se obracíme na vás, drazí synové kněží, vy jste díky svému svatému poslání rádci a duchovní vůdci jednotlivců i rodin. Vaším zvláštním úkolem – především vás, kteří vyučujete morální teologii – je předkládat nauku církve o manželství jasně a v úplnosti. Vy první se při výkonu svého úřadu snažte být příkladem oddané vnitřní i navenek projevované poslušnosti vůči učitelskému úřadu církve. Víte přece, že jste takovou poslušností vázáni nejen pro důvody uvedené výše, ale i pro světlo Ducha svatého, kterým jsou obdařeni pastýři církve při výkladu pravdy.³⁹ Víte také, že je pro klid svědomí a jednotu křesťanského lidu nejvyšší důležité, aby se všichni jak ve věcech morálky, tak ve věcech nauky víry podřizovali učitelskému úřadu církve a promlouvali jedním hlasem. A proto vás z celého srdce vyzýváme starostlivými slovy velikého apoštola Pavla: „*Napomínám vás, bratři, jménem našeho Pána Ježíše Krista: Buďte všichni zajedno a ať nejsou mezi vámi roztržky. Stejně usuzujte a stejně smýšlejte.*“⁴⁰

29. (615) V ničem neslevit ze spasitelné nauky Kristovy je vynikající forma lásky k duším. K tomu ale musí vždy přistupovat trpělivost a láska, jakou projevoval při rozhovoru a jednání s lidmi sám Vykupitel. On, který nepřišel svět odsoudit, ale spasit,⁴¹ byl sice přísný ke hříchu, avšak trpělivý a milosrdný k hříšníkům.

Ať manželé ve svých těžkostech vždycky nacházejí ve slovech a v srdci kněze ozvěnu hlasu a lásky našeho Vykupitele.

Promlouvejte s naprostou důvěrou, milovaní synové, přesvědčení o tom, že svatý Duch Boží, který pomáhá učitelskému úřadu církve předkládat správné učení, bude také osvětlovat srdce věřících a vyzývat je k souhlasu s ním. Učte manžele nezbytné cestě modlitby a povzbuzujte je, aby často a s vírou přistupovali ke svátostem eucharistie a pokání a nikdy se nenechali svou slabostí připravit o odvahu.

Biskupům

30. (616) Nyní, na konci této encykliky, se obracíme s úctou a láskou na vás, drazí a ctihodní bratři v biskupské službě; s vámi velmi úzce sdílíme péči o duchovní dobro Božího lidu. Všechny vás naléhavě vyzýváme: Ved'te své kněze, kteří vám pomáhají v posvátné službě, i svoje věřící a s horlivostí a bez odkladu se věnujte ochraně svatosti manželství, aby manželský život mohl dosáhnout své lidské a křesťanské dokonalosti. Považujte to za jeden ze svých největších úkolů a povinností svého poslání v současné době. Toto poslání vyžaduje, jak víte, koordinaci pastorační služby ve všech oblastech lidské činnosti, v oblasti ekonomické, kulturní a sociální. Pokud bude dosaženo pokroku ve všech těchto různých oblastech současně, život rodičů a dětí v rodinách bude nejen sne-

³⁹ Srov. Dogmatická konstituce *Lumen gentium*, 25: AAS 57 (1965), 29–31.

⁴⁰ 1 Kor 1,10.

⁴¹ Srov. Jan 3,17.

sitelnější, ale i snazší a radostnější. Když bude věrně zachováván záměr, který má Bůh se světem, soužití v lidské společnosti bude naplněno bratrskou láskou a pravým pokojem.

Závěrečná výzva

31. (617) Ctihodní bratři, milovaní synové a všichni lidé dobré vůle. Voláme vás k velikému dílu výchovy a růstu v lásce. Opíráme se přitom o neochvějné učení církve, jehož je nástupce Petrův spolu se svými bratry biskupy strážcem a vykladatelem. Je to opravdu veliké dílo jak pro svět, tak i pro církvev, o tom jsme hluboce přesvědčeni. Člověk totiž nemůže nalézt pravou radost, po níž z celého srdce touží, bez zachovávání zákonů vepsaných Bohem do jeho přirozenosti. Tyto zákony má moudře s láskou dodržovat. Na toto dílo a na vás na všechny, zvláště pak na manžele, svoláváme hojnost milostí od Boha nejvyššího svatého a nejvyššího milosrdného a jako jejich záruku vám udělujeme své apoštolské požehnání.

*Dáno v Římě u sv. Petra ve svátek sv. Jakuba, apoštola,
25. července roku 1968, v šestém roce našeho pontifikátu.*

Papež Pavel VI.